

SPIS TREŚCI

Problem zwrotu do rozumu w umysłowości średniowiecznej Europy zachodniej	5

Okres pierwszy UMYSŁOWE POGRANICZA EPOK

Rozdział I. Rola Bizancjum jako umysłowego ognia na przełomie wieków	15

1. Poczusz z Konstantynopola 19; 2. Aretas z Cezarei 21; 3. Michał Psellos 21; 4. Jan Italos 25; 5. Michał z Efezu 26; 6. Teodoros ze Smyrny 26

Rozdział II. Umysłowość arabska i jej uczestnictwo w rozwoju średniowiecznej myśli filozoficznej na Zachodzie	29

I. Spór doktrynalny islamu z filozofią	34

1. Dialektyczny krytycyzm 34; 2. Dialektyczny dogmatyzm 36; 3. Dialektyczny ezoteryzm 37

II. Doktrynalna współzależność rozwoju filozofii w islamie	39

a. Powiązanie z neoplatonizmem 40

1. Ibn Masarra 40; 2. Al-Ghazali 41

b. Zwrot do arystotelizmu 44

1. Al-Kindi 45; 2. Al-Farabi 48; 3. Bracia Czystości 54; 4. Awicenna 58; 5. Avempace 68; 6. Abubacer 70; 7. Awerroes 73

III. Wpływ filozoficznej umysłowości muzułmańskiej na umysły łacińskiego Zachodu	80

Rozdział III. Metodologiczne związki umysłowości żydowskiej z myślą filozoficzną łacińskiego Zachodu	85

I. Żydowski mistycyzm teozoficzny	90

1. Kabala 91

II. Żydowska umysłowość neoplatońska	97

1. Izaak ben Salomon Israeli 97; 2. Salomon ben Jehuda ben Gebirol 98; 3. Bachia ben Josef ibn Pakuda 103; 4. Josef ibn Cadik 105; 5. Jehuda ben Samuel Ha-Lewi 106

III. Neoplatoński arystotelizm	109

1. Saadia ben Josef al Fayumi 109; 2. Abraham ibn Daud 114; 3. Mojżesz ben Majmon 117;

Okres drugi

UMYSŁOWE ZWROTY I PRZEŁOMY

Rozdział I. ²³ Między rozumem i wiarą 141

1. Izydor z Sewilli 147; 2. Beda z Jarrow 155

Rozdział II. W kręgu dialektyczno-metodologicznego zwrotu do rozumu 160

1. Alkuin 164; 2. Fredegisus z Tours 171; 3. Hrabanus Maurus 174; 4. Candidus z Fuldy 180; 5. Walafried Strabo 181; 6. Serwatus Lupus 183; 7. Paschasius Radbertus 185; 8. Ratrammus z Corbie 188; 9. Gotszalk z Orbais 191; 10. Hinkmar 193; 11. Agobard z Lyonu 194

Rozdział III. Rozum u podstaw wschodzącego racjonalizmu 197

1. Johannes Scotus Eriugena 198; 2. Henryk z Auxerre 217; 3. Remigiusz z Auxerre 219.

Okres trzeci

PRZEJŚCIE DO INTELEKTUALIZMU FILOZOFICZNEGO

Rozdział I. Rozum w procesie racjonalnych odniesień kulturowych 225

1. Rateriusz z Werony 232; 2. Notker Labeo 234; 3. Roswitha z Gandersheim 236; 4. Odo z Cluny 238; 5. Abbon z Fleury 239; 6. Gerbert z Aurillac 240

Rozdział II. ¹¹ Dialektycy i antydialektycy w sporze o rozum 245

I. Dialektyka i autorytet rozumu 248

1. Anzelm z Besate 251; 2. Berengar z Tours 252; 3. Roscelin z Compiègne 254

II. Antydialektyków sprzeciw wobec rozumu 258

1. Fulbert z Chartres 260; 2. Gerard z Czanád 261; 3. Piotr Damiani 262; 4. Otloh, z St. Emmeran 268; 5. Manegold z Lautenbach 270; 6. Wilhelm z Champeaux 273

Rozdział III. Wyjście naprzeciw rozumowi 276

1. Lanfranc 279; 2. ¹² Anzelm z Aosty 283

Okres czwarty

U PODSTAW ORIENTACJI FILOZOFICZNEJ

Rozdział I. Rozum przeciw autorytetom 299

1. Piotr Abelard 303

Rozdział II. Rozum negowany i uznawany przez mistykę 321

14	I. Mistycyzm doktrynalno-ideowy	326
15	1. Bernard z Clairvaux 327; 2. Wilhelm z Saint-Thierry 335; 3. Izaak ze Stella 337	
	II. Mistycyzm doktrynalno-teoretyczny	339
16	1. Hugon ze św. Wiktora 340; 2. Ryszard ze św. Wiktora 351; 3. Walter ze św. Wiktora 355; 4. Gotfryd ze św. Wiktora 357; 5. Piotr z Lombardii 358	
	Rozdział III. W zasięgu sporów o kryteria rozumu	361
	I. Analityczno-realny racjonalizm metodologiczny	370
	1. Bernard z Chartres 371; 2. Wilhelm z Conches 373; 3. Gilbert de la Porrée 379; 4. Otton z Fresing 384; 5. Mikołaj z Amiens 387; 6. Jan z Salisbury 389; 7. Joachim z Fiore 396	
	II. Racjonalno-realistyczny naturalizm badawczy	398
	1. Teodoryk z Chartres 398; 2. Herman z Karyntii 401; 3. Clarenbaldus z Arras 402; 4. Bernard Silvestris 404; 5. Alanus z Lille 408; 6. Radulfus de Longo Campo 411	
	III. Naturalistyczny materializm	415
	1. Amalryk z Bène 415; 2. Dawid z Dinant 418	

Okres piąty

ROZUM I FILOZOFIA W PRZEOBRAŻENIACH DOKTRYNALNO-IDEOWYCH

	Rozdział I. Zaufanie do rozumu i obawy przed nim	426
	Rozdział II. W obrębie rozbieżności i jednania z rozumem	437
	I. Przewycięzanie tego, co sprzeczne z rozumem	442
	1. Filip z Grève 442; 2. Wilhelm z Auxerre 443; 3. Wilhelm z Auvergne 445	
	II. Próba doktrynalno-ideowego przysposobienia rozumu	449
	1. Alfred z Sareshel 449; 2. Michał Szkot 450; 3. Robert Grosseteste 451	
	III. Umysłowe nieporozumienia	459
	1. Aleksander Neckham 459	
	Rozdział III. Przyswajanie, zobojętnianie i uniezależnianie rozumu	461
	A. Tradycja i postęp w przyswajaniu racji rozumowych	466
	I. Tradycyjność zwrotu ku filozofii	466
	1. Bartłomiej Anglik 467; 2. Aleksander z Hales 468; 3. Jan z Rupella 471; 4. Bonawentura z Bagnorea 473; 5. Wilhelm z Ware 486; 6. Piotr Jan Olivi 487	
	II. Dyscypliny szczegółowe i filozofia	494
	1. Adam z Marsh 495; 2. Tomasz z Yorku 496; 3. Roger Bacon 498; 4. Roger z Marston i Ryszard z Midletown 506	
	B. Doktrynalne zobojętnianie filozofii	507
	1. Wincenty z Beauvais 508; 2. Tomasz z Cantimpré 509	
	I. Rozum i filozofia w wymaganiach ortodoksji	511
	1. Roland z Kremony 512; 2. Hugon z St. Cher 512; 3. Piotr z Tarantazji 513; 4. Albert z Bollstädt 514; 5. Tomasz z Akwinu 522	

II. Sprzeciw tradycyjno-doktrynalny wobec filozofii	534
1. Robert Bacon 534; 2. Ryszard Fishacre 535; 3. Robert Kilwardby 535	
C. O pełną niezależność rozumu i autonomię filozofii	538
1. Siger z Brabancji 542; 2. Boecjusz z Dacji 549	

Rozdział IV. Rozum swoim i filozofii kryterium	554
1. Jan Duns Szkot 557	

Okres szósty

SCHYLEK NIEWIARY W ROZUM — PROBLEM ROZUMU OTWARTY

Rozdział I. W umysłowym zasięgu scholastycyzmu	573

I. Schematyzm systemo-doktrynalny	577
II. Filozofia w skrępowaniu mistyką	578
III. Formalizm doktrynalno-krytyczny	581

Rozdział II. Sprzeciw wobec scholastycyzmu i utrwalanie się praw ro- zumu	585

I. Krytyka i próby wyjścia ze scholastycyzmu	587
1. Durand z St. Pourçain i Piotr Aureoli 587	
II. Antyteokratyczny radykalizm umysłowy	591
1. Marsyliusz z Padwy 594; 2. Jan z Janduno 596	

Rozdział III. Samowydatność rozumu filozofią na miarę życia . . .	601
1. Wilhelm Ockham 602	

Z perspektywy wieków	617

Skorowidz imion	623

 Kocha
 że
 bóg
 zant